

BELGISCHE SENAAT

SENAT DE BELGIQUE

Buitengewone Zitting 1946
Vergadering van 5 Juni 1946

Session Extraordinaire de 1946
Séance du 5 juin 1946

VOORSTEL VAN WET

strekkende tot afschaffing
van het « bewijs van burgertrouw ».

PROPOSITION DE LOI

tendant à la suppression
du « certificat de civisme ».

TOELICHTING

DEVELOPPEMENTS

Mevrouwen, Mijne Heeren,

Mesdames, Messieurs,

Geen enkele wet, geen enkele besluitwet heeft de toekenning van het bewijs van burgertrouw geregeld. Het is een louter administratieve schepping en biedt als zoodanig al de gevaren van de willekeur. Alleen een ministerieele omzendbrief heeft, op 18 September 1945, de categorieën van Belgische burgers bepaald aan wie het afleveren van een bewijs van burgertrouw moest **geweigerd** worden.

Men mag zonder overdrijving zeggen dat een dergelijke administratieve praktijk berust op een vermoeden van incivisme, toegepast op alle Belgische burgers zonder onderscheid.

Zelfs hij die, gedurende den oorlog, de meest vaderlandlievende houding heeft gehad, ziet zich verplicht dit vermoeden om te werpen indien hij zekere bedrijvigheden van het gewone leven wil uitoefenen.

Er is een bewijs van burgertrouw noodig om naar het buitenland te gaan.

Het bewijs is noodig indien men zich wil laten inschrijven in het handelsregister, zelfs als men het bedrag eener levensverzekering wil in ontvangst nemen of nog, als men zekere aankopen wil doen. Men eischt het feitelijk voor het bekleeden van om het even welke plaats.

Daar zit het fundamenteel gebrek, dat aanwijst hoe dringend een einde dient gemaakt aan een systeem dat er in bestaat iedereen lastig te vallen: zoolang het tegenovergestelde niet bewezen is, verdient de Belgische burger voor onschuldig en loyaal gehouden te worden.

Aucune loi, aucun arrêté-loi n'a réglé l'octroi du certificat de civisme. Il est de création purement administrative et présente comme tel tous les dangers de l'arbitraire. Seule une circulaire ministérielle a déterminé le 18 septembre 1945 les catégories de citoyens belges auxquels la délivrance d'un certificat de civisme devait être **refusé**.

On peut dire sans exagération que pareille pratique administrative repose sur la présomption d'incivisme appliquée à tous les citoyens belges, sans distinction.

Même celui qui a eu, pendant la guerre, l'attitude la plus patriotique, se voit obligé de renverser cette présomption s'il veut se livrer à certaines activités de la vie courante.

Il faut un certificat de civisme pour se rendre à l'étranger.

Il est nécessaire si l'on veut se faire inscrire au registre de commerce, ou encore si l'on veut toucher le capital d'une assurance vie, ou encore si l'on veut faire certaines acquisitions. On l'exige en fait pour accéder à n'importe quel emploi.

C'est là le vice fondamental qui indique combien il est urgent de mettre fin à un système qui consiste à brimer tout le monde: jusqu'à preuve du contraire, le citoyen belge mérite d'être présumé innocent et loyal.

II.

Uit naam van de overgrote meerderheid der Belgische burgers wier houding op ell oogenblik zonder blaam is geweest, vragen wij de afschaffing van een feitelijken toestand die niets, te hunnen opzichte, kan rechtvaardigen.

Zeker kan men beweren dat, gedurende de eerste maanden na de bevrijding, het bewijs van burgertrouw nuttig, zelfs noodzakelijk is geweest. Op dat oogenblik, toen met de repressie nog slechts een aanvang was gemaakt, toen de Auditoraten bestormd werden met klachten waarin het onmogelijk was eenig onmiddellijk onderscheid te maken, toen onze gevangenissen en onze interneringskampen overgevolgd waren met verdachten, waaronder er geen middel was om de schuldigen, wier houding zou aanleiding geven tot repressie, te onderscheiden van de anderen die aan elke toepassing van de strafwet zouden ontsnappen, op dat oogenblik moest er tijdelijk een hulpmiddel gevonden worden dat de slechte burgers zou belletten zich met de goede te vermengen en aldus, op een of ander terrein, profijt te halen uit de algemeene verwarring.

Thans, nu de tijd, de bedaring der gemoeieren en de bedrijvigheid van onze krijgss-auditoraten hun uitwerking hebben gehad, is het tijd terug te keeren tot begrippen die meer in overeenstemming zijn met de gezonde rechtvaardigheid en met het gemeene recht.

Het is ons natuurlijk niet onbekend dat er tal van burgers zijn, wier bedrijvigheid gedurende de bezetting verdacht geweest is of verdacht kon voorkomen en dat voor velen onder hen geen definitieve beslissing werd getroffen, omdat de tijd ontbrak om zich met het onderzoek van alle dossiers tegelijk bezig te houden.

Maar wij meenen te mogen bevestigen — en de recente verklaringen van den Minister van Justitie wijzen het klaar aan — dat de groote meerderheid van deze dossiers in een zeer nabije toekomst zonder gevolg geklasseerd zullen worden en dit zal, wij twijfelen er niet aan, een maatregel van elementaire rechtvaardigheid zijn.

Mag men trouwens niet beweren dat, zoo er bijna twee jaar na de bevrijding geen enkele zware strafrechtelijke, noch disciplinaire veroordeeling gevelde is, er dient verondersteld te worden dat niets zich er tegen verzet, dat zekere personen reeds nu hun plaats in de gemeenschap hernemen, en mag men anderdeels niet verhoppen dat, door al-

C'est au nom de l'immense majorité des citoyens belges dont la conduite fut à tout moment sans reproche que nous demandons la suppression d'un état de fait que rien, à leur égard, ne pouvait justifier.

Certes, on peut soutenir que, pendant les premiers mois qui ont suivi la libération, le certificat de civisme a pu être utile, voire nécessaire. Il fallait bien, alors que la répression ne faisait que s'amorcer, que les auditorats étaient assaillis de plaintes à l'égard desquelles toute discrimination immédiate était impossible, alors que nos prisons et nos camps d'internement regorgeaient de suspects, parmi lesquels aucun moyen ne permettait de distinguer les coupables dont l'attitude ferait l'objet de répression des autres qui échapperaient à toute application de la loi pénale, trouver un moyen pour créer temporairement un expédient qui empêcherait les mauvais citoyens de se mêler aux bons et de profiter ainsi, dans l'un ou dans l'autre domaine, de la confusion générale.

Aujourd'hui, que le temps, l'apaisement des esprits et l'activité de nos auditorats militaires ont fait leur œuvre, il est temps d'en revenir à des notions plus conformes à la saine justice et au droit commun.

Nous n'ignorons pas évidemment qu'il y a de nombreux citoyens dont l'activité pendant l'occupation a été ou a pu paraître suspecte et que, pour beaucoup d'entre eux, aucune décision définitive n'a été prise faute de temps de s'occuper à la fois de l'examen de tous les dossiers.

Mais nous croyons pouvoir affirmer — et les récentes déclarations du Ministre de la Justice l'indiquent clairement — la grande majorité de ces dossiers seront, dans un avenir très prochain, classés sans la moindre suite et ce sera, nous n'en doutons pas, une mesure de bonne justice.

Ne peut-on pas soutenir d'ailleurs, que si, après bientôt deux ans de libération, aucune condamnation pénale ni disciplinaire grave n'est intervenue, il y a lieu de présumer que rien ne s'oppose à ce que certaines personnes reprennent, dès maintenant, leur place dans la collectivité et ne peut-on pas espérer d'autre part qu'en agissant de la sorte

III.

dus te hunnen opzichte te handelen, men het best hun volledige wederaanpassing uit het oogpunt van burgertrouw zal verzekeren?

Spreeken wij duidelijke taal: als bij voorbeeld een individu gedurende enkele maanden het voorwerp heeft uitgemaakt van een administratieve maatregel van interneering omdat zijn houding, terecht of ten onrechte, verdacht is gebleken; als hij sindsdien in vrijheid werd gesteld en als alles er toe strekt te geloven dat hij nooit meer zal verontrust worden, waarom op hem nog langer het ostracisme toepassen dat bestaat in het weigeren van een bewijs van burgertrouw met den heelen nasleep van ellenden en moeilijkheden die daaruit voortvloeien en waartegen er geen beroep bestaat?

Waarom voortaan het bewijs van burgertrouw nog weigeren aan de moeder of de ouders van een reeds veroordeeld individu, wanneer er hun persoonlijk niets te verwijten valt en zij verplicht zijn door hun werk in het bestaan van soms talrijke en door de reeds doorstane ontberingen verzwakte kinderen te voorzien?

Wij zouden hier tragische voorbeelden kunnen aanhalen van huismoeders die sinds maanden moedig met het lot kampen, zonder hoop ooit anders te gelukken dan door hulpmiddelen, zoolang de weigering van het bewijs van burgertrouw hen in den ban der maatschappij houdt.

De Belgische gemeenschap heeft niets te winnen bij het voortduren van een dergelijken toestand.

De ruchtbaarheid van gemeen recht die aan de strafrechtelijke veroordeelingen verzekerd wordt, door de vermelding in het strafregister met de mogelijkheid voor ieder burger er een uittreksel van te bekomen, is een wijze en tevens voldoende waarborg.

In het huidig stadium van de repressie schijnt het gepast daarin tijdelijk zekere zware disciplinaire beslissingen te vermelden, maar men dient op dit gebied met bedachtzaamheid en omzichtigheid te handelen: artikel 2 van het voorstel voorziet de mogelijkheid hiertoe, door aan de Regeering de zorg over te laten te oordeelen welke disciplinaire beslissingen in het strafregister zullen vermeld worden.

Tot besluit van deze uiteenzetting willen wij aanhalen hetgeen de Eerste-Minister Pierlot reeds kort na de bevrijding uitriep: « De repressie behoort tot het domein van de rechterlijke macht en niet tot de bevoegdheid van de openbare besturen ».

P. M. ORBAN.

à leur égard, on assurera le mieux leur réadaptation complète au point de vue civique?

Parlons net: si, par exemple, un individu a fait l'objet pendant quelques mois d'une mesure administrative d'internement parce que son attitude, à tort ou à raison, avait paru suspecte, s'il a été depuis remis en liberté et si tout porte à croire qu'il ne sera plus jamais inquiété, pourquoi lui appliquer plus longtemps l'ostracisme que constitue le refus d'un certificat de moralité civique, avec tout le cortège de misères et de difficultés qui en résulte et contre lequel il n'existe aucune espèce de recours?

Pourquoi, refuser désormais le certificat de civisme à la mère ou aux parents de l'individu déjà condamné alors que, personnellement, il n'y a rien à leur reprocher et qu'ils se trouvent dans l'obligation d'assurer par leur travail la subsistance d'enfants parfois nombreux et débilités par les privations déjà subies?

Nous pourrions citer ici des exemples tragiques de mères de famille qui se débattent courageusement depuis des mois sans espoir de jamais réussir autrement que par des expédients tant que le refus du certificat de civisme les relègue au ban de la société.

La communauté belge n'a rien à gagner à la continuation de pareille situation.

La publicité de droit commun assurée aux condamnations pénales par la mention au casier judiciaire avec la possibilité pour tout citoyen d'en obtenir un extrait, est une garantie à la fois sage et suffisante. Dans le stade actuel de la répression, il peut paraître opportun d'y renseigner temporairement certaines décisions disciplinaires graves, mais il convient d'agir dans ce domaine avec prudence et circonspection: l'article 2 du projet en prévoit la possibilité en laissant au Gouvernement le soin d'apprécier quelles seront les décisions disciplinaires qui seront renseignées au casier judiciaire.

Il nous plaît de rappeler, pour terminer cet exposé, ce que proclamait au lendemain même de la libération, le Premier Ministre, M. Pierlot: « La répression est du domaine du pouvoir judiciaire et non de la compétence des administrations publiques ».

P. M. ORBAN.

IV.

VOORSTEL VAN WET

strekkende tot afschaffing
van het « bewijs van burgertrouw ».

Artikel 1:

Het bewijs van burgertrouw wordt afgeschaft.

Artikel 2:

De zware disciplinaire beslissingen, te bepalen bij koninklijk besluit, die toegepast werden of zullen worden voor feiten betrekking hebbende op de houding van zekere personen tijdens de bezetting, zullen vermeld worden in het strafregister, ingesteld krachtens de artikelen 600 en 602 van het Wetboek van Strafvordering en den ministerieelen omzendbrief van 31 December 1888.

Artikel 3:

Er zal, evenals voor de strafrechtelijke veroordeelingen, een uittreksel daaruit kunnen afgeleverd worden aan hen die het aanvragen en die zullen bewijzen er een rechtmatig belang bij te hebben, waarover de Minister van Justitie in hoogste instantie zal oordeelen.

M. ORBAN,
FR. BAUR,
Graaf d'ASPREMONT-LYNDEN,
A. KLUYSKENS,
Baron MEYERS,
E. RONSE.

PROPOSITION DE LOI

tendant à la suppression
du « certificat de civisme ».

Article 1er:

Le certificat de civisme est supprimé.

Article 2:

Les décisions disciplinaires graves à déterminer par arrêté royal qui ont été ou qui seront appliquées pour des faits se rapportant à l'attitude de certaines personnes pendant l'occupation seront renseignées au casier judiciaire institué aux termes des articles 600 et 602 du Code d'instruction criminelle et de la circulaire ministérielle du 31 décembre 1888.

Article 3:

Il pourra, comme pour les condamnations pénales, en être délivré un extrait à ceux qui en feront la demande et qui justifieront d'un intérêt légitime que le Ministre de la Justice appréciera souverainement.